

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודת ל"ג בעומר תשע"ח לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ל"א

ונקדים במה דאיתא בגמרא (פסחים קיד.) חמשה דברים צוה רבי עקיבא את רבי שמעון בן יוחאי כשהיה חבוש בבית האסורין, אמר לו רבי למדני תורה, אמר איני מלמדך, אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות וכו' ע"ש. והיא פליאה איך לא רצה רבי עקיבא ללמד תורה לתלמידו רבי שמעון, עד שהוצרך לאיים עליו שיאמר לאביו יוחאי. וגם מה שאמר ומוסרך למלכות תמיה, שהרי כבר חבוש היה בבית האסורין אז. ולא עוד אלא שעושה את אביו כמסור שמורידין ולא מעלין.

ונראה כי הנה רבי שמעון בר יוחאי זכה לאור מופלא שיתגלה על ידו סתרי תורה, שלא זכו לזה גם הקודמים לו. וביאר האר"י ז"ל 'בשער מאמרי רבי שמעון בר יוחאי' (על הזוהר פ' משפטים ק:) וזה לשונו, דע כי נשמת הצדיקים, יש בהם מבחינת אור המקיף, ויש שהם מן האור הפנימי. וכל אותם שהם מצד האור המקיף, יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול, כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם. והנה רבי שמעון בן יוחאי ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם. ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר

בבני יששכר (אייר ג-ג) כתוב, מנהג ישראל תורה להדליק נרות ומאורות ביום הזה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר, טו"ב ימים קודם מתן תורה, ולכבוד נשמת מאור התורה בוצינא קדישא אשר נתגלה ביום הזה, וביום הזה עלה לשמי מרומים, והוא יומא דהילולא דיליה לאורו נסע ונלך, ולכבוד ספרו הקדוש זוהר המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו, והוא מאיר לנו בגלותנו עד כי יבוא משיח צדקנו עכל"ק.

ויש לומר עוד בטעם הדבר, ונבאר גם כן מה דאיתא בגמרא (כתובות עז:) שכאשר נכנס רבי יהושע בן לוי חי בגן עדן, אשכחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא, אמר ליה את הוא בר ליואי, אמר ליה הן. נראתה קשת בימיק, אמר ליה הן, אם כן אי אתה בר ליואי [אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע, שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות]. ולא היא דלא הואי מידי [לא נראה הקשת בימיו], אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי ע"כ. ויש להבין איך שינה רבי יהושע בן לוי לומר דבר שקר למעלה בעולם האמת, אשר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, ולשקר בתוך הגן עדן עצמו לומר שנתראה קשת, בזמן שלא נראתה קשת בימיו.

ומבין מדעתו. ואמר לו רבי שמעון, כי אביו יוחאי המשיך לו נשמה של בחינת אור המקיף במעלה היותר גדולה, וראוי הוא שילמדנו. ואם אין אתה מלמדני, אתה פוגם במעלת אבי יוחאי, וכאשר יאמר ליוחאי אביו, ימסור אותך למלכות. אין הכוונה על מלכותא דארעא, אלא יקבול עליך במלכותא דרקייע, אשר הוא בקדושתו המשיך נשמה גבוה לבנו רבי שמעון שתהיה בתכלית השלימות, ואתה לא מנצל זאת למסור לי ממעשה המרכבה שאני שואל מעמך.

*

ובגמרא (חגיגה יד:) אמרו, מעשה ברבי יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך בדרך, ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו, אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה, אמר לו לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו. אמר לו רבי תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני, אמר לו אמור, מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו רבי מפני מה ירדת מעל החמור. אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלויין אותנו ואני ארכב על החמור. מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש, וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה, פתחו כולם ואמרו שירה וכו' ע"ש.

הרי לנו כי קדושי א-ל כאשר עוסקים במעשה מרכבה, יורד אש מן השמים וסובב אותם. ובספר מגן אבות להרשב"ץ (ח"ב פ"ג) כתב דוהו מסגולת התורה, שכשאדם עוסק בה בטהרה, נראה ומתגלה לו כמראה שהיה במתן תורה שנאמר בו (דברים ד"א) וההר בוער באש עד לב השמים ע"ש. על כן להורות על גודל מדריגתו של רבי שמעון שגילה סתרי תורה, עושין הדלקה של אש, להראות שכן היה תורתו של רבי שמעון שירדה אש מן השמים וסככה אותם. ומצינו ביונתן בן עוזיאל שכל עוף שפורח עליו מיד נשרף (סוכה כח.), ופירש רש"י שהיו

בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזה מה שאמר (זוהר שם) בריה דיוחאי ידע לאסתמרא ארחוי וכו'. ובוזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב רבי שמעון בן יוחאי שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו ע"כ.

והנה לזכות לנשמה מבחינת אור המקיף, זה תלוי בקדושת האבות, וכמו שכתב האר"י ז"ל 'בשער הגלגולים' (הקדמה י' ד"ה עוד נדבר) וזה לשונו, דע כי בהיות האיש מזדווג עם אשתו להוליד בנים, הנה מכח האב נמשך בחינת אור מקיף בבן, ומכח האם נמשך בבן גם כן בחינת אור פנימי וכו'. ואמנם אם שניהם נתכוונו לדבר מצוה, יהיה הולד ההוא צדיק גמור באור המקיף ובאור פנימי. ואם שניהם נתכוונו לרעה, יהיה הבן ההוא רשע גמור באור מקיף ובאור פנימי. ואם האב נתכוון לטובה, ואמו לרעה, אז יהיה אור המקיף של הבן צדיק, ואור הפנימי רשע. ובהמשך הזמן יכוף המקיף את הפנימי, ויהיה צדיק גמור, לפי שהמקיף כולל בתוכו את הפנימי, ומהפכו לזכות ע"כ. ואם כן מעלתו של רבי שמעון שנתעלה כל כך, השיג על ידי קדושת אביו שהמשיך לו נשמה נעלה עד מאד.

והנה אמרו במשנה (חגיגה יא:) אין דורשין במרכבה אלא אם היה אותו תלמיד חכם ומבין מדעתו [שלא יצטרך לשאול רב כשיסתפק לו, דלאו אורח ארעא לפרושא בהדיא] ע"כ. והנה בודאי יש בזה דרגות רבות, לכל אחד כפי מה שהוא חכם באותו הענין שרוצין לדרוש, ויתכן שהגם שהוא חכם ומבין מדעתו לדברים קלים, מכל מקום לדברים עמוקים ביותר לא הגיע חכמתו. ומעתה יש לומר שכאשר ביקש רבי שמעון את רבו רבי עקיבא למדני תורה, ביקש שימסור לו דבר חדש במעשה מרכבה שלא השיג עדיין, ולא למדו עד עתה. ואמר לו רבי עקיבא איני מלמדך, שחשש שבאותו דבר שהוא מבקש ממנו שילמדנו, אין הוא בגדר של חכם

מימיק, השיב לו הן. ולא היה כוונתו להקשת של מי מבול, אלא להקשת שזכה בעת דורשו מעשה מרכבה. וזהו שסיימו 'ולא הוא', אלא שהלביש הדברים בקשת אחר, כדי שלא להחזיק טיבותא לנפשיה.

*

ונסיים במאמר של התנא רבי שמעון, בגמרא (פסחים פז:): מאי דכתיב (משלי ל"י) אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת, וכתיב (שם) דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך, משום דאביו יקלל אל תלשן, אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו [אפילו רשעים שאביהן יקללו אל תלשינם], מנלן מהושע [שנתפס על שהלשין את ישראל, ואף על פי שחטאון] ע"כ. והנה לפי פשוטו של מקרא הכוונה, אל תלשן עבד, פן יקללך העבד. ולפי הדרש הכוונה פן יקללך האדון, על מה שאתה מלשין על ישראל.

ונפקא ליה מהושע, דאיתא בגמרא (שם פז:). אמר לו הקב"ה להושע בניך חטאו, והיה לו לומר בניך הם, בני חנוניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, גלגל רחמיך עליהן. לא דיו שלא אמר כך. אלא אמר לפניו רבונו של עולם כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת. אמר הקדוש ברוך הוא מה אעשה לזקן זה, אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים, ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך, אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל וכו'. כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו, אמר לו הקדוש ברוך הוא עד שאתה מבקש רחמים על עצמך, בקש רחמים על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך. עמד ובקש רחמים, ובטל גזירה, והתחיל לברכך שנאמר (הושע ב"א) והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו', והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א-ל חי וכו' ע"ש.

ונראה כי הקב"ה אמר 'מה אעשה לזקן זה', והכוונה כי בהיות שקללת חכם אפילו על תנאי באה

מלאכי השרת מקבצין סביביו לשמוע דברי תורה מפיו ע"כ. וכעין זה בתוספות (חגיגה טו. ד"ה שובו) שרבי אליעזר ורבי יהושע עסקו בתורה, ירדה אש מן השמים והקיפה אותן. ואמרו יושבין היינו וחזרין דברי תורה, מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, לא באש ניתנו ע"ש.

*

ואמרו (שם) עוד, וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע, היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך, אמרו אף אנו נדרוש במעשה מרכבה. פתח רבי יהושע ודרש, ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן, והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה ע"כ.

וביאר במהרש"א שם, דלא קאמר ונראה קשת, דהוא סימן קללה, אבל אמר שנראה 'כמין' קשת, דהיינו קשת הנוכר במרכבה דיחזקאל (א-כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם, כן מראה הנוגה סביב, הוא מראה דמות כבוד ה' ע"כ. והיינו שהיה התגלות השכינה אצלם, שהוא בחינת דמות הקשת, וכמאמרם (שם טז). כי המסתכל בקשת אינו חס על כבוד קונו, שאין דרך ארץ להביט בדמות כבוד ה' ע"ש.

אמנם בירושלמי (שם ב"א) איתא להדיא, ורעשה הארץ ונראתה 'הקשת' בענן. וביאר בקרבן העדה, לומר שכדאי הן דברים אלו לרחם על הארץ, ולכרות עליהם ברית כבימי נח ע"כ. ומבואר מזה דהעוסקין במעשה מרכבה זוכין לראות קשת, להראות להם גודל הכח שיש בתורתם להגין על הדור. ועל כל פנים רואין כמין קשת. ומעתה יש לומר דרבי יהושע בן לוי שנכנס חי בגן עדן היה גם כן בדרגא זו, שהיה דורש במעשה מרכבה, ונתגלה לו בלימודו מראה הקשת להראות גדולתו. וכאשר שאל אותו רבי שמעון נראתה קשת

ועל דרך זה פירש בבינה לעתים מאמרם (שבת פט:). לעיד לבוא אומר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי, אומר לפניו רבוננו של עולם ימחו על קדושת שמך וכו' ע"ש. והוא פלא שאברהם, ואחריו יעקב, ישיבו כן לה. אך הכוונה היא, שהם המליצו שאף החוטאים היותר גדולים מוסרים את נפשם על קדושת השם כשאוונסים אותם להמיר את דתם, ובשביל דבר זה עליך להעביר את פשעיהם ע"כ.

ומליצה זו טמונה גם בדברי הנביא הושע, שכאשר אמר לו ה' בניך חטאו, השיב לה' 'העבירים באומה אחרת', כאשר תנסה להעביר אותם על דתם על ידי אומה אחרת, אז תתגלה לפניך עוצם פנימיותם, שאין הם מרוצים לעזוב אותך אפילו כאשר נוטלים נפשם. ועל כן אמר עליהם בברכתו, 'והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם', כאשר אומות העולם יגזרו עליהם, כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, ויאמר להם לא עמי אתם, במקום ובמצב זה יתראה לעיני כל, שיאמר להם בני א-ל חי'.

וביזמא דהילולא של צדיק בודאי פוסקין כמותו למעלה, ורבי שמעון מכריז ואומר אל תלשן עבד אל אדוניו, גם כאשר הוא דור אשר אביו יקלל, עבור שגידלו לתורה, גם כן אין למקטריגים להלשין עליו, כי שחורה אני רק מבחוץ, אבל בתוך פנימיותו כאשר יבוא עת נסיון, גם הוא ימסור נפשו על קדושת שמו יתברך. ועל זה אנו אומרים (בפיוט ואמרתם כה לחי) דרש כל תעלומות בעוז ובתעצומות, שלא רק בסודות התורה דרש תעלומות, אלא גם בכל אחד ואחד מישראל, דרש הטוב הנעלם בו, הנקודה הפנימית הטהורה שיש בכל ישראל, ותורתו מגן לנו, והוא ימליץ טוב עלינו עד עולם.

אם כן כאשר הושע הנביא הוציא דינם, שיש להקב"ה להסתיר פניו מהם ולהחליפם, הרי זה עושה רושם רב לפגום בהכלל ישראל, ומה אעשה לזקן זה שפסק דינם לרעה. ולכן כאשר נתוודע לו להושע אחר כך שחטא ועמד לבקש רחמים עליהם, הוצרך למצוא זכות בדיבורו הקדום שאמר העבירים באומה אחרת, שטמונה בזה גם מליצה לזכותם.

ונראה על פי מה שכתוב בדרשות לחם שלמה (דרוש יד) להמליץ על ישראל ביום הדין, על דרך שאמר שלמה המלך (שיר א-ה) שחורה אני ונאווה, ואמרו חכמינו ז"ל במדרש שחורה אני מבחוץ ונאווה אני מבפנים, והכוונה כי באברינו וגופינו חטאנו ואנו שחורים מבחוץ, אבל נאווה אני מבפנים, כי נקודת היהדות הפנימי לא נעתקה ונאבד מאתנו ח"ו, והלב לא נשחת ואנו מאמינים בה' ובתורתו. וזה אינו רואה רק הקב"ה שהוא הבוחן לבבות ביום דין, ואפילו האדם בעצמו אינו יודע זאת שפנימיותו עדיין טהור וקודש לה', וכבר נסינו לאין מספר שבעת גזירת שמד מסרנו נפשותינו, ואפילו קלי דעת ונשים השליכו את נפשם מנגד ומסרו עצמן להריגה ושריפה ושאר צרות. ואומר אני שאפילו הקל שבישראל אשר נדמה אליו כי כבר הוא מבחוץ ואין בו ריח תורה ויראה ואמונה, עם כל זה יוכל להיות שבעת השמד לא יחליף דתו וימסור את עצמו לשריפה והריגה ויקדש את שמו יתברך ברבים, והוא דבר נעלם מעין כל, ואפילו ממנו בעצמו נעלם, רק הבורא ב"ה בלבד הוא יודע עומק הלב, שהוא בוחן לבבות. וזה לדעתי מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים צ-ח) שתה עונותינו לנגדך, ומגיע לנו עונש גדול, אבל עלומינו למאור פניך, פירוש מה שטמיר ונעלם אף מן האדם עצמו, שהוא עצמו גם כן אינו יודע שנפשו לא נשחתה לגמרי, ושימסור נפשו בעת גזירת שמד ח"ו, ואמנם הקב"ה רואה זה, ודבר זה הוא למאור פניו ע"כ.

הגליון הזה נתגדב על ידי

ברכת מזל טוב למוה"ר ר' יואל פייערווערקער הי"ו - משב"ק
לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו הב' זאב יהודה נ"י לעול התורה והמצות

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 347.425.2151